

Opponensi vélemény Balla Gábor (MOME Építőművészet MA) diplomatervéhez

Határátlépések Új-Budán sétálgatva...

A vad és ellenséges természettel szemben az ember először szilárd épületet emelt, majd fallal védte magát és városba húzódott. Később kimerészkedett a falakon túlra és kertet, parkot épített magának. Aztán fallal vette körül pusztuló természetének maradványait. Folyamatos határátlépésre kényszerült...

Ugyanakkor meggondolandó, hogy a tényleges építészeti tevékenység már önmagában is határátlépés, mivel az épület elsődleges funkciója mindig a hasznosság, a szó legtágabb értelmében vett lakhatóság, ami a belakhatóságot és a körülakhatóságot egyaránt magába foglalja. Tehát belül és kívül egyszerre igaz. A tervezésnek mindig ehhez kell igazodnia, legfeljebb jól vagy rosszul igazodik hozzá. Például a 18. századi angolkertekben épített romantikus romok nem voltak lakhatatlanok, hiszen a szónak éppen a imént jelzett értelemében körülakhatóak és szellemileg-érzetileg belakhatóak voltak. Nem egykori épületek romjai, hanem mű-romok voltak. Nem műalkotások, de rokonságban álltak a művészet alkotásaival, amelyek éppen szellemi belakhatóságuk révén állnak elő érzetek révén. Határátlépések az építőművészet és a kertművészet között.

A diplomaterv piac- és könyvtár-lugasában három rétegben egymásra sorjázó perforált acél tetőlemezek nyílásain át (és körülötte is) magas fák lombjai láthatók...

Tudjuk, hogy a franciakert mindig a palotához igazodik, az angolkertbe viszont, behelyeződik a palota: a két kerttípus ellentétes épület és természet viszonyában. A perforált tetejű lugas azonban egy harmadik fajta viszonyt jelez: mint amilyen a római házak közepén oszlopcsarnokokkal körülvett nyitott átrium-udvar, vagy az ókeresztény bazilikák elülső homlokzata előtti, oszlopcsarnokkal övezett gyülekezőudvar volt. Egyesíti a francia és angol kert-változatot, hiszen arra szolgál, hogy ha nem zuhog az eső, az emberek ott nézelődjenek, ábrándozzanak vagy társalogjanak egymással. Körülvesz és befogad. Az egymás fölötti rétegek látványa mintegy kombinálja a falombok kuszaságát a geometriai megszerkesztettséggel, kapcsolatot ajánl az ember és a természet által készített dolgok között. Aki benne találja magát, egyszerre érezheti az épület és a szabad levegő kettősségét. Belső határátlépésre késztet...

Balla Gábor terei egyszerre vannak kint és bent; a bennük álló-mozgó embert egyszerre veszi körül zárt és nyitott tér, egy olyan lugas-tér, ami látható ugyan, de valójában csak lehetővé teszi az emberi kommunikációt és érzést. A vasúti töltés mellett hosszan elnyúló „félvárosi” park linearitása a vasúti töltés-tér dinamikája és az új-budai városközpont statikus világa között teremt kapcsolatot, ez is határátlépés.

A lugas tere körülvesz és egy nagyobb, körülvevő térre nyit. A perspektívák látszólagos pluralitása, egyidejű ziláltsága és összefogottsága, izgalma és nyugalma az iránypontnélküliséget, illetve az iránypontok egyesíthetetlen pluralitását jelzi, amelyik a láthatatlanba és beláthatatlanba vész, avagy onnan ered. Ez a rendezett kuszaság nem rokonítja a manierista vagy a barokk labirintussal, holott egyfajta leszármazottjuk. Abban a régi labirintusban csak elveszni lehetett, illetve hozzá lehetett képzelni Ariadné fonalát, amely segítségével be lehet jutni a centrumba, ahol a Szörnyet megölhette Thézeusz, és

utána kiszabadulhatott belőle. Itt viszont nem labirintus van, hiszen nincs centrum és nincs egyetlen bejárat (illetve nincs több hamis mellett egyetlen igazi). A szemlélő szemének mozgását és az elméjében történő mozgást nem a központ talánya, nem a megfejtés szándéka ingerli, sőt a látvány meg is nyugtatja, általa egymásba játszik izgalom és nyugalom, egyik se törli ki, vagy semlegesíti a másikat.

A diplomaterv alapkérdése, hogy milyen eszközökkel, mekkora mértékben és milyen módon avatkozhat be az építész egy városi szövetben elhelyezkedő közpark és sétány kialakításába úgy, hogy az hasznos legyen. A válasz: folyamatos határátlépésekkel.

A tervhez gratulálok és elfogadásra ajánlom.

(A szövegben felhasználtam András Sándor szövegrészleteit a „Hová megyik a kapitány?” című cikkből)

Szentendre
Golda János

2012-06-21